

1 זְקֵנִים – חברי הסנהדרין מה חָמָא, אֵלָא אִמָּא, עַל הַזְּקֵנִים יבוא ד'
 2 במשפט, משום שְׁלֵא מִיחוּ בְּשִׁירִים כשהיה בידם למחות בהם.
 3 הגמרא מביאה מעשה בענין זה שיש להעניש את מי שבידו למחות:
 4 רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל, אתאי התיא איתתא – הגיעה
 5 לשם אשה אחת קא צווחת קמיה – וצעקה לפני שמואל על עוולה
 6 שנעשתה עמה, ולא הוה משגח בה – ולא היה שמואל מתייחס
 7 לדבריה. אמר ליה רב יהודה לשמואל, וכי לא סבר ליה מר מה
 8 שנאמר (משלי כא יג) אֲנוּסִים אֲנִינוּ מוֹעֵקֶת דָּל, גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא
 9 יַעֲנֶה, שהסותם אותו ואינו מקשיב לצעקת הדל, כשתהיה לו איזו
 10 צרה, יקרא, ואף אחד לא יענהו, ומדוע איך משגיח בה. אמר ליה
 11 שמואל, שִׁנְנָא ו–מחודדו, רִישָׁךְ בְּקִירִי – ראשך, כלומר אני רבך,
 12 נידון בקרים, איני נענש ונכוהה על שאיני מוחה, שאין בידי לשפטה,
 13 אבל רִישָׁא דְרִישָׁךְ, בְּחִמְיָי – מי שהוא ראש לי ולך, מר עוקבא,
 14 נענש ונכוהה על כך, הָא יתיב – שהיה יושב מר עוקבא בכסא אב
 15 בית דין, ובידו לשפטה משפט צדק. וממשיך ואומר: ואין נענש אלא
 16 מי שבידו לשפוט, דְּבִתְיָב בנבואת ירמיה על מלכות יהודה (ירמיה כא
 17 יג), 'בית דוד, בַּת אִמָּר ה', דינו לְבָקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גֹזֵל מִיד
 18 עוֹשֶׁק, פֶּן תֵּצֵא כַּאֲשֶׁר חָמָה, וְבַעֲרָה וְאִין מִכְּבָה, מִפְּנֵי רוֹעַ
 19 מַעֲלָלֵיהֶם, הרי שלא ענש אלא את מי שבידו לשפוט.
 20 הגמרא מביאה מעשה בענין התוכחה: אמר ליה רבי יודא לרבי
 21 סימון, לובחיהו מר להני דבי ריש גלותא – יוכיח כבודו את אנשי
 22 ראש הגולה על מעשיהם. אמר ליה רבי סימון, לא מקבלי מינאי –
 23 אינם מקבלים את תוכחתי. אמר ליה רבי יודא, אף על גב דלא
 24 מקבלי, לובחיהו מר, שמא יקבלו ממך.
 25 ומביא ראייה לכך, שיש חובת תוכחה גם כשאין ידוע אם יקבלו ממנו:
 26 דְּאִמָּר רבי אחא ברבי חנינא, מעולם לא יצתה מדה טובה –
 27 מעולם לא נגורה גוריה טובה מפי הקדוש ברוך הוא, וְחָזַר בַּה –
 28 בעניינה אחר כך לרעה, חוץ מדבר זה, שהיו צריכים להוכיח ולא
 29 הוכיחו, ומחמת כן, חזר בו הקב"ה ממה שאמר לטובה. דְּבִתְיָב
 30 בנבואת יחזקאל על הפורענות העתידה לבוא על ירושלים מחמת
 31 העבירות שעשו בה, וְאִמָּר ה' אֵלֵינוּ, עֲבֹר בְּתוֹךְ הָעִיר, בְּתוֹךְ
 32 יְרוּשָׁלַיִם, וְהַתִּיּוֹת תִּינוּ עַל מַצְחֹת אֲנָשִׁים הַנֹּאֲנָחִים וְהַנֹּאֲנָקִים עַל
 33 כָּל הַתּוֹעֲבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ (יחזקאל ט ד), וכך ביאור הכתוב, אמר
 34 ליה הקדוש ברוך הוא לְבִנְיָאֵל, לך עבור בתוך ירושלים, וְרָשׁוּם
 35 עַל מַצְחָן שֶׁל צְדִיקִים תִּינוּ (–סימן ורושם) שֶׁל דִּין, שיהיה לאות,
 36 שְׁלֵא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם מְלָאכֵי חֲבֵלָה שְׁעִתִּידִים לְבֹא לְעִיר, וְעַל מַצְחָם
 37 שֶׁל רָשָׁעִים רָשׁוּם תִּינוּ שֶׁל דָּם, לסימן כדי שִׁישְׁלְטוּ בָּהֶן מְלָאכֵי
 38 חֲבֵלָה. אולם אז אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, רְבוּנוּ
 39 שֶׁל עוֹלָם, מה נִשְׁתַּנוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ – הצדיקים מן הרשעים. אמר לה
 40 הקדוש ברוך הוא, הֲלָלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים וְהֲלָלוּ רָשָׁעִים גְּמוּרִים.
 41 אִמָּרָה לְפָנֵינוּ מֵדַת הַדִּין, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אף הם, הצדיקים, הֵי
 42 בָּרִים לְמֹחֹת בְּרַשְׁעִים, וְלֹא מִיחוּ. אמר לה, גְּלוּ וְיִדְעוּ לִפְנֵי
 43 שְׁאִפִּילוּ אִם מִיחוּ בָּהֶם לֹא יִקְבְּלוּ מֵהֶם, ולכן לא היו צריכים
 44 להוכיחם. (אמר) [אמרה] לְפָנֵינוּ מֵדַת הַדִּין, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם
 45 לְפָנֵינוּ גְּלוּ שֶׁהֲרַשְׁעִים לֹא יִקְבְּלוּ מֵהֶם, לָהֶם מִי גְּלוּ, והיו צריכים
 46 להוכיחם. וקיבל הקב"ה דברי מדת הדין, וְהֵינּוּ דְּבִתְיָב שם אחר כך
 47 בציוריה: למלאכי החבלה (שם טו ז), וְקָן, בְּחוֹר וּבְתוּלָה, מִן וְנָשִׁים
 48 תִּהְרְגוּ לְמַשְׁחִית, וְעַל כָּל אִישׁ אֲשֶׁר עָלִיו הָיוּ אֵל תִּגְשׁוּ,
 49 וּמִמֶּךָ יִשְׁחָדוּ תַּחֲלוּ, שבתחילה הוא אומר שלא יגשו לצדיקים
 50 שעליהם התייז, ואילו בסוף הוא אומר 'וממקדשי תחלו', והיינו
 51 הצדיקים (כמבואר להלן), שאף אליהם נגשו מלאכי החבלה, ולפי
 52 שחזר בו הקב"ה מהמדה הטובה מחמת טרגוה על ביטול התוכחה.
 53 וכתבנו אכן בהמשך הפסוק וְיִתְחַלּוּ בְּאֲנָשִׁים וְזִקְנִים אֲשֶׁר לִפְנֵי
 54 הַבַּיִת, שהחלו להשחית בצדיקים, וְהָיָה רַב יוֹסֵף עַל הַפֶּסֶק, אֵל
 55 תַּקְרִי 'מִקְדָּשִׁי' אֵלָּא 'מִקְדָּשִׁי', אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁקִּיָּמוּ אֶת הַתּוֹרָה
 56 בְּתוֹךְ מֵאֲלָה וְעַד תִּינוּ, שהם הצדיקים שבדור, ובהם אמר הקב"ה
 57 לְמַשְׁחִית לְהַתְחַלֵּל. וְכִיד נאמר עוד בענין מלאכי החבלה שנשלחו
 58 (שם טו ז) וְהָיָה שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים בָּאִים מִדֶּרֶךְ שַׁעַר הָעֵלְיוֹן אֲשֶׁר מִפְּנֵי
 59 צִפּוֹנָה, וְאִישׁ כָּלִי מִפְּצוּ בִידוֹ, וְאִישׁ אֶחָד בְּתוֹכָם לִבְנוֹשׁ הַבְּדִים,
 60 וְקָסַת הַסּוּפֶר בְּמִתְנֵיוֹ, וְיִבְאוּ וְיַעֲמִדוּ אֶצֶל מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת, וִישׁ

61 לַהֲקִשׁוֹת, מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת מִי הָיָה – האם מזבח הנחושת היה בימי
 62 יחזקאל, והלא שלמה המלך גזזו. אלא למה קורא מזבח הנחושת,
 63 שבא הכתוב לרמוז, אִמָּר לְהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַלְאכֵי הַחֲבֵלָה,
 64 הַתְּחִילוּ לַהֲשִׁיחַ מִמָּקוֹם שְׁאֻמְרִים שִׁירָה לִפְנֵי, כלומר, מן הלווים
 65 (הצדיקים) שאומרים לפני המזבח שירה בכלי נחושת.
 66 מבררת הגמרא: וּמֵאֵן נִינְהוּ – ומי הם שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים האומרים בפסוק
 67 שבאו לחבל בירושלים. מבארת הגמרא: אִמָּר רַב הַסֵּפֶר, המה
 68 מלאכי חבלה המכונים, קִצָּף, אָת, וְחִימָה, וּמַשְׁחִית, וּמַשְׁפֵּר,
 69 וּמַכְלֵה, שהם ששה סוגי פורענות.
 70 הגמרא מבארת ענין סימן התיו על המצח. מבררת הגמרא: וּמֵאֵי
 71 שִׁנְנָא תִינוּ – מהו ענין האות תי"ו שנעשה על המצח. מבארת הגמרא:
 72 אִמָּר רַב, תִּינוּ בדיו שעל מצח הצדיקים מרמזת 'תְּחִינָה', ואילו תִינוּ
 73 בדם שעל מצח הרשעים מרמזת 'תְּמוּת'. וּשְׁמוּאֵל אִמָּר, התיו שעל
 74 מצחם בא לומר, תָּמָה זְכוּת אֲבוֹת, והרשעים שאין להם זכות מצד
 75 עצמם נהרגים, והצדיקים שיש להם זכות מצד מעשיהם, וזוהי
 76 לחיים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמָּר, התיו שעל מצחם בא לומר תְּחִינָה זְכוּת
 77 אֲבוֹת, כלומר, שבא להזכיר זכות האבות ולחון מחמתה. לצדיקים
 78 שמעשה אבותיהם בידיהם, עומדת הזכות, ולרשעים שאין מעשה
 79 אבותיהם בידיהם, אין עומדת הזכות. וְרִישׁ לְקִישׁ אִמָּר, מפני שאות
 80 תִינוּ היא סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא, ובא לרמוז שהוא סוף
 81 דויתנם לגויה, לצדיק ולרשע, כל אחד כדונו, דְּאִמָּר רַבִּי
 82 חֲנִינָא, חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִמָּר.
 83 מביאה הגמרא ביאור נוסף: (אמר) רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָי [אמר],
 84 התי"ו באה לרמוז, אֵלּוּ בְנֵי אָדָם שֶׁקִּיָּמוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּתוֹכָהּ, מֵאֲלָף
 85 וְעַד תִּינוּ, כלומר, מתחילתה עד סופה, וצריכים הצדיקים להנצל
 86 בזכותה.
 87 הגמרא מבארת את האמור בדברי שמואל, שזכות אבות תמה.
 88 מבררת הגמרא: מֵאִמָּתִי תָּמָה זְכוּת אֲבוֹת. מבארת הגמרא: אִמָּר
 89 רַב, מִיּוֹמֵת הוֹשַׁע בֶּן נָאֲרִי, שֶׁנֶּאֱמַר בנבואתו על כנסת ישראל (חושע
 90 ב יג) וְעַתָּה אֲנִלָּה אֶת בְּתוּלָתָה לְעֵינֵי מֵאֲהָבֶיהָ, וְאִישׁ לֹא יִצִּילָהָ
 91 מִיָּדִי, שאפילו זכות אבות לא תצילה, לפי שתמה. וּשְׁמוּאֵל אִמָּר,
 92 מִיָּמִי חוֹזֵל תְּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב יג כב) וְחוֹזֵל מִלֶּךְ אָרָם לַחֵץ אֶת
 93 יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי יְהוֹאָחָז, וכתב אחריו כן (שם יג כג) וַיִּזְחַן ה' אוֹתָם
 94 וַיִּרְחֲמֵם וַיִּפֹּן אֲלֵיהֶם, לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹתָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְלֹא
 95 אָבָה הַשְׁחִיתָם, וְלֹא הִשְׁלִיכָם מֵעַל פְּנֵיו עַד עַתָּה, משמע שריחם
 96 ה' על עם ישראל בזכות האבות עד עתה, אבל מכאן ואילך
 97 יושליכם, ולא יפנה אל ברית אבות. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוֹ אִמָּר, מִיָּמִי
 98 אֲלִיָּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר במעשה אליהו עם נביאי הבעל (מלכים א יח לו), וַיְהִי
 99 בַּעֲלֹת הַמִּנְחָה, וַיִּגַּשׁ אֲלֵיהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר, ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתָם יִצְחָק
 100 וְיִשְׂרָאֵל, הַיּוֹם יוֹדַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֵנִי עֹבֵדָה, וּבְדִבְרֶךְ
 101 עֲשִׂיתִי [את] כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, שֶׁמֶבֶק שְׁמֵי אֱלֹהִים הָיוּ שֶׁה'
 102 זוכר את ברית האבות, וְהַלְשׁוּן 'הַיּוֹם' משמע דווקא באותו הזמן
 103 ותו לא, לפי שכבר תמה זכות אבות, ובזכות התפילה החכרה. וְרַבִּי
 104 יוֹחָנָן אִמָּר, מִיָּמִי חוֹזְקִיהוּ תְּמָה זְכוּת אֲבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עליו בנבואה
 105 (ישעיה טו ז) לְמִרְבֵּה הַמַּשְׁרָה, וְלִשְׁלוֹם אֵין קִיָּן, עַל כִּסֵּא דְדוֹר וְעַל
 106 מַמְלַכְתּוֹ, לְהַכִּין אוֹתָהּ וּלְסַעֲרָהּ בְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה מַעֲתָה וְעַד
 107 עוֹלָם, קִנְיָתָה ה' צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת, ומשמעו, שיעמיד ה' את
 108 ממלכתו של חזקיהו על כסא דוד במשפט וצדקה, ובזכות קנאת ה'
 109 לכבודו, ולא מחמת זכות אבות, ולפי שכבר תמה.
 110 הגמרא עוסקת בענין העונשים הבאים מחמת החטאים: אִמָּר רַב
 111 אִמִּי, אֵין מִיתָה בְּלֹא חָטָא, שאם לא חטא אדם, אינו מת לעולם,
 112 וְאֵין יְסוּרִין באים על אדם בְּלֹא עוֹן – עבירות שבממוצא.
 113 ומוכיח כן מן הפסוקים: אֵין מִיתָה בְּלֹא חָטָא, דְּבִתְיָב (יח ז)
 114 'הַנֶּפֶשׁ הַחוֹמָתָא הִיא תְּמוּתָה, בֶּן לֹא יִשָּׂא פְעוֹן הָאֵב וְאֵב לֹא יִשָּׂא
 115 פְעוֹן תְּבוּ, צְדָקָת הַצְדִּיק עָלִיו תְּהִיָּה, וְרַשְׁעַת הָרָשָׁע עָלִיו תְּהִיָּה,
 116 שדווקא הנפש החוטאת תמות, אבל מי שלא חטא אינו מת.
 117 ומוסיף ומבאר: אֵין יְסוּרִין בְּלֹא עוֹן, דְּבִתְיָב (תהלים פט לג) 'פְּקַדְתִּי
 118 בְּשִׁבְטִי פִשְׁעִים, וּבִכְנָעִים עוֹנִים', שבת וגנעים דיניו יסורים, ואומר
 119 הכתוב שאינם באים אלא משום פקידת העוון.

הגמרא מקשה על מה שאמר רב אמי שאין מיתה בלא חטא: מיתבי,
אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם מפני
מה קנסת מיתה על אדם הראשון. אמר להם הקדוש ברוך הוא,
מצוה קלה, שלא לאכול מעץ הדעת, צויתיו, ועבר עליה. אמרו לו,
והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ונתנו, ומפני מה קנסת
מיתה עליהם. אמר להם, לכל מקרה אחד, לצדיק ולרשע, לשוב
וג' (קהלת טו), ומשמעו, אין הפרש בין הצדיק לרשע ובין האדם הטוב
לבין החוטא, שסופם אחד, שעל כולם קנסה מיתה. הרי, שיש מיתה
בלא חטא, וקשה על דברי רב אמי.
מתרצת הגמרא: הוא דאמר כי האי תנא – רב אמי אמר דבריו
כתנא זה, דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, אף משה ואהרן
במאמם מתו, שנאמר בענין מי מריבה (במדבר כ"ב) ויאמר ה' אל משה
ואל אהרן, יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן
לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, שכיון שלא
קיימו את דבר ה' נעשו שלא להיכנס לארץ ישראל. הרי, שגם משה
ואהרן מתו בחטאם, ואף משמע מכך, הא האמנתם בי – אם הייתם
מאמינים בי ומדברים אל הסלע, עדיין לא הינע זמנכם לפימך מן
העולם, אלא הייתם חיים לעולם, ולפי שאין מיתה בלא חטא.
הגמרא מקשה קושיא נוספת על רב אמי: מיתבי, שנינו בברייתא,
ארבעה לא היו ראויים למות כי לא חטאו, ומתו רק בעמיו – ובעצותו
של נחש שיעץ לרחוה לאכול מעץ הדעת ומשום כך נגזרה מיתה על
בניה. ואילו הן, בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד,
וכלאב בן דוד. וכולהו גמרא – ובכל אלו, קיבלו כן חכמים
מרבתייהם, שלא מתו אלא בעטיו של נחש, לבר – חוץ מישי אבי
דוד, דמפרש ביה קרא – שנאמר עליו בפירוש כן בפסוק, דבתיב
בפרשת מרד אבשלום בדרך אביו (שמואל ב' יז כח) ואת עמשה שם
אבשלום תחת יואב (שר) [על] הצבא, ועמשה בן איש וישמו
יתר ישראל, אשר בא אל אביגיל בת נחש, והלא בת ישי הוא,
דבתיב בבני ישי (דברי יא' טו) ואחיותיהן צריה ואביגיל, הלא כוונת
הכתוב שהיא בת של מי שמת בעמיו של נחש, והיינו ישי. מסיימת
הגמרא את הקושיא על רב אמי, מני – מיהו התנא שגזר ברייתא זו,
אלימא – אם נאמר שהוא אותו תנא של הברייתא לעיל דמלאכי
השרת, שמשא ואהרן מתו משום מקרה אחד לצדיק ולרשע,
ובברייתא כאן הולך ומונה צדיקים נוספים שלא חטאו, והא איכא
לשיטתו משה ואהרן שגם כן לא מתו בחטאם, ואם כן ששה הם
שמתו בעטיו של נחש ולא ארבעה. אלא לאו, ברייתא זו בשיטת רבי
שמעון בן אלעזר היא, שאמר לעיל בברייתא שמשא ואהרן מתו
בחטאם, ואף על פי כן מודה שארבעה אלו מתו בלא חטא, ושמע
מינה, שלדעת כל התנאים יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא
עון. ותיובתא דרב אמי, תיובתא.
הגמרא ממשיכה בענין חטאי הצדיקים ודנה במעשה ראובן ובלהה:
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל האומר ראובן
חטא במעשה בלהה אינו אלא מוזה, שנאמר במעשה ראובן
(בראשית כב) ויהי בני יעקב שנים עשר, שכוללם יחד, מלמד
הכתוב, שתוציא מליכך חשד זה שראובן חטא, אלא בולן – כל
השבים שקולים באחת בדרגתם, ולא שכב ראובן עמה. אלא מה
אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אכיו, מלמד שבלבל את
מצעו של אכיו כמבואר בברייתא להלן, ומעלה עליו הכתוב כאילו
שכב עמה.
הגמרא ממשיכה לבאר את המעשה של ראובן ובלהה: תניא, רבי
שמעון בן אלעזר אומר, מוצל – מוסר אותו צדיק – (ראובן) מאותו
עון של שכבה עם בלהה, ולא בא מעשה עבירה זה לידו, שהרי, וכי
אפשר שעתיד הקדוש ברוך הוא לצוות לזרעו של ראובן לעמוד על
הר עיבל, להיות מן המקללים, ולומר ארור שוכב עם אשת אכיו
(דברים כו), ויבא חטא זה לידו. אלא מה אני מקיים – כיצד נבאר
ונעמיד את האמור וישכב את בלהה פילגש אכיו, עלפון אמו

תבע. שהיתה מיטתו של יעקב מצויה באהל רחל, וכשמתה רחל,
נטל יעקב מיטתו ונתנה באהל בלהה, והקפיד ראובן ואמר, אם
אחות אמי היתה צרה לאמי האם גם שפחת אחות אמי תהא צרה
לאמי, עמד ובלבל את מצעה, העביר את מיטת יעקב מאהל בלהה
לאהל אמו לאה. אחרים אומרים, שתי מצעות בבלבל, אחת של
שכינה ואחת של אכיו, שנהג יעקב להעמיד מטה לשכינה בארבעת
אהלי נשיו, ובאהל שהיה רואה את השכינה, בו היה לן באותו לילה,
וכשבלבל ראובן את יצועו של יעקב, נמצא שבלבל גם את זו של
השכינה. והיינו דבתיב בתוכחת יעקב לראובן (בראשית מט ד) וא
חללתי יצועי עלה, שלא אמר יצועי עליה, אלא עלה, שחילל את
השם שעלה על יצועי יעקב בכך שנטל המטה של השכינה (אל
תקרי יצועי אלא יצועי).
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בענין אם ראובן חטא. מבארת
הגמרא: הנידון אם חטא ראובן, כתנאי, שבתוכחת יעקב לראובן
נאמר (שם) פחזו במים אל תותר – כיון שנחפות במים לא יהיה לך
יתרון על אחיך בענין הכהונה והמלכות, ונחלקו חכמים בפירוש
תיבת פחזו בדרך נוטריקון, רבי אלעזר אומר, שבא לרמוז, פוזה –
מיהרת בעצמך וחטאת, כתבתה – והתחייבת באיסור אשת איש, ולתת
– חולות בכבוד אביך, שעברת על איסור אשת אב. רבי יהושע
אומר, הפסוק בא לרמוז, פסעיתה – עברת על דת התורה שעתידיה
לאסור אשת אב, וקטאת בזה גם לאביו, ותני, בכך שעברת על
איסור אשת איש שכן נח מוזהר עליה.
רבן גמליאל אומר, הפסוק בא לרמוז, פיללתה וחללתה – התפללת
והתחננת להינצל מן החטא, וזרחתה – התקבלה תפלתך. אמר רבן
גמליאל, עדיין צריכין אנו לפירושו של מודעי, שרבי אלעזר
המודעי אומר, הפוך את התיבה ודורשה – ודרוש אותה בנוטריקון,
ועוצתה – יראת לחטוא, הרעתה – חזרת לאחוריה, ופרחה חטא
מקד, שנמנעת מלחטוא. נמצא שלרבי אלעזר ולרבי יהושע חטא
ראובן, ולרבן גמליאל ורבי אלעזר המודעי, בקש לחטוא ולא חטא.
רבא פירש תיבת פחזו בדרך נוטריקון באופן אחר ואמר, ואמרי לה
רב ירמיה בר אבא, זכרת עונשו של דבר – של הבא על אשת אביו,
וחלית עצמך חולי גדול להתאפק לכבוש יצר, ופירשת מלחטוא.
ראובן, בני עלי, בני שמואל, דוד, ושלמה, ויואש, סימן.
הגמרא ממשיכה בענין חפני ופנחס בני עלי, שנאמר בהם שחטאו:
אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל האומר בני עלי
חטאו באשת איש, ולומד דבריו מהפסוק (שמואל א' ב' כב) אשר ישכבן
את הנשים, אינו אלא מוזה, שנאמר (שם א' כ) וישם שני בני עלי (עם)
ארון ברית האלהים חפני ופנחס בנהנים לה. ומבארת הגמרא את
ראיית רבי יונתן מהפסוק, כבר לה כבר, דאמר רב, פנחס לא חטא
כמבואר בגמרא להלן, ובפסוק מקיש חפני לפנחס, מה פנחס לא
חטא, אף חפני לא חטא, אלא מה אני מקיים אשר ישכבון את
הנשים, שמתוך ששהו את קניניהן, שהיו מתעצלים בהקרבת
הקרבות, ולא היו מקריבים אלא בקושי, וכשבות ויולדות היו באות
לשילה להקריב קניניהן בזמן טהרתן, היו שוהים חפני ופנחס
מלהקריבם, ולא סמכו הנשים עליהם שיקריבום באם תלכנה משם,
ולכן היו שוהות שם עד שראו שקרבו קניניהן, וגרמו שלא הלכו
הנשים אצל בעליהן, וכיון שמנעום מפריה ורביה, מעלה עליהן
הכתוב כאילו שכבום.
הגמרא מבארת את הנאמר בשמו של רב שפנחס לא חטא: גופא,
אמר רב, פנחס לא חטא באשת איש, שנאמר (שמואל א' י"ד א) ואחיה
בן אחישוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כחן ה' בשלו נשא אפוד –
וגו', וכי אפשר שחטא כזה בא לידו של פנחס והכתוב מייחסו –
והכתוב נותן לו ייחוס, שמייחס את כן בנו אחיו לשב, שהוא כהן
נושא אפוד, והלא כבר נאמר על הבעל נכרית או זונה (מלאכי ב' יט)
יברת ה' לאיש אשר יעשה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה
לה צבאות, ופירושו, אם בועל זה מישראל הוא, לא יהיה לו ער
בחקמים – לא יהא חריף להבין ולהורות בין החכמים ולא עונה

1 פתלמידים – ולא משיב על שאלות התלמידים, ואם כהן הוא בועל
 2 זה, לא יהיה לו בן מגיש מנחה, וכאן מייחס הכתוב אחר פנחס, כהן
 3 מגיש מנחה, אלא לאו שמע מינה שפנחס לא חטא באשת איש.
 4 מקשה הגמרא על דברי רב: אלא לדבריו, הא פתיב 'אשר ישכבון',
 5 ומשמע שגם חפני וגם פנחס חטאו. מיישבת הגמרא: 'ישכבון' פתיב,
 6 בלשון יחיד, והולך על חפני לבדו.
 7 מקשה הגמרא עוד: והפתיב בתוכחת עלי אביהם אליהם (שמואל א' ב
 8 כד) 'אל פני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שמע מעברים עם ה',
 9 הרי שהוכיח את שניהם. מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק,
 10 'פני' פתיב בלשון יחיד, והכוונה לחפני לבד.

11 שוב שואלת הגמרא: והפתיב שם 'מעברים עם ה', שמביאים את
 12 עם ה' לידי עבירה, ומשמע שעל שניהם נאמר. מתרצת הגמרא: אמר
 13 רב הונא פריה דרב יהושע, 'מעברים' פתיב, בלשון יחיד.
 14 מקשה הגמרא: והפתיב שם בפסוק (ב יב) 'ובני עלי בני בליעל' בלשון
 15 רבים. מתרצת הגמרא: מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני על
 16 מעשיו ולא מיחה, מעלה עליו הפתוב כאילו חטא אף הוא בענין
 17 זה.
 18 הגמרא עוברת לדון בענין בני שמואל: אמר רבי שמואל בר נחמני
 19 אמר רבי יונתן, כל האומר